

ROZDZIAŁ 7

WPLYW SZOKÓW GOSPODARCZYCH NA RYNEK PRACY W STREFIE EURO

Najbardziej rewolucyjnym aspektem ogólnej teorii Keynesa¹ było jego jasne i niedwuznaczne przesłanie, że w odniesieniu do ogólnego poziomu zatrudnienia i produktu nie ma żadnego działania niewidzialnej ręki, które by przekształcało interes osobisty w jakieś społeczne optimum. W modelu klasycznym pełne zatrudnienie jest zagwarantowane pod warunkiem, że na rynku siły roboczej panuje konkurencja, a ceny i płace są doskonale giętkie. W przeciwieństwie do tego Keynes nie akceptował tezy, iż rynek siły roboczej funkcjonuje w sposób zapewniający zawsze opróżnianie rynku. Przymusowe bezrobocie może być cechą charakterystyczną rynku siły roboczej, jeżeli płace nominalne są sztywne².

Wpływ negatywnego wstrząsu popytu na realny produkt i zatrudnienie w przypadku sztywności płacy nominalnej można opisać następująco:

$$\downarrow D \rightarrow \downarrow Y \rightarrow \downarrow P + \uparrow W/P \rightarrow \uparrow U \rightarrow \uparrow P \text{ lub } \downarrow W$$

gdzie: D – popyt, Y – produkcja, P – ceny, W/P – płace realne, U – bezrobocie, W – płace nominalne.

Przypuśćmy, że gospodarka znajdująca się początkowo w sytuacji pełnego zatrudnienia doznaje spadku łącznego popytu i w rezultacie spadku produkcji, czego oznaczeniem jest: $\downarrow D \rightarrow \downarrow Y$. Jeżeli ceny (P) są giętkie, ale płace nominalne (W) są sztywne, to rośnie stopa bezrobocia. Przy spadku poziomu cen i utrzymaniu się płac nominalnych na stałym poziomie, płaca realna (W/P) wzrasta. Przy wyższym poziomie płacy realnej podaż siły roboczej przewyższa popyt, więc pojawia się przymusowe bezrobocie

Z ostatniej części powyższego schematu ($\uparrow P$ lub $\downarrow W$) wynika, że gospodarka może powrócić do równowagi poprzez ekspansję łącznego popytu, która wywiera nacisk na wzrost poziomu cen lub poprzez obniżenie się płac nominalnych w stosunku do poziomu cen.

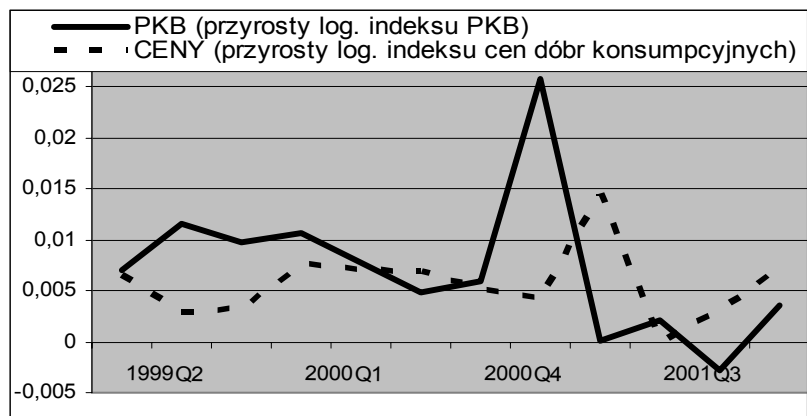
Weryfikacja powyższych zależności w strefie euro zostanie przeprowadzona w oparciu o dane kwartalne z okresu od I kwartału 1999 r. do I kwartału 2002 r.

Na rysunku 1. można zaobserwować, że pierwsze różnice logarytmów naturalnych indeksu cen i PKB dotyczące strefy euro (12 obserwacji) wykazywały podobne wahania, jednak ceny dostosowywały się z pewnym opóźnieniem. Szybszy wzrost PKB w I kwartale 1999 r. przełożył się na wzrost cen w III i IV kwartale 1999 r.

Zależność między PKB a poziomem cen najbardziej widoczna była po gwałtownym przyspieszeniu wzrostu produkcji w IV kwartale 2000 r., w efekcie którego w ciągu trzech miesięcy następnego roku wystąpił silny wzrost cen.

¹ J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Macmillan, London 1936.

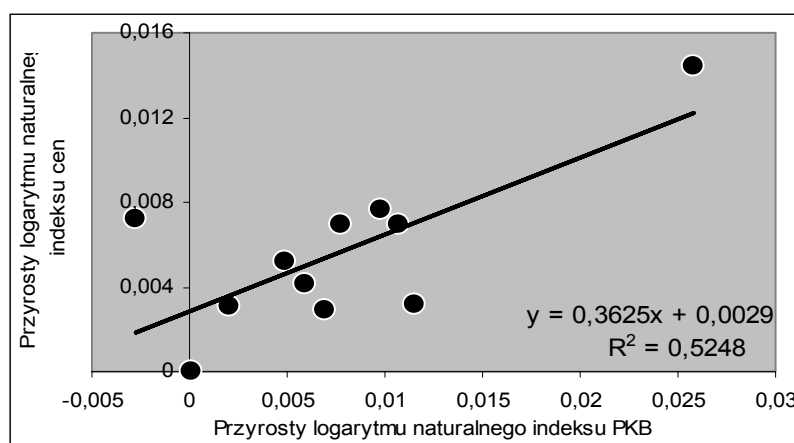
² B. Snowdon, H. Vane, P. Wynarczyk, *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, PWN, Warszawa 1998, s. 78.



Rysunek 1. Przyrosty logarytmu indeksu PKB i cen w strefie euro w okresie od I kw. 1999 r. do I kw. 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

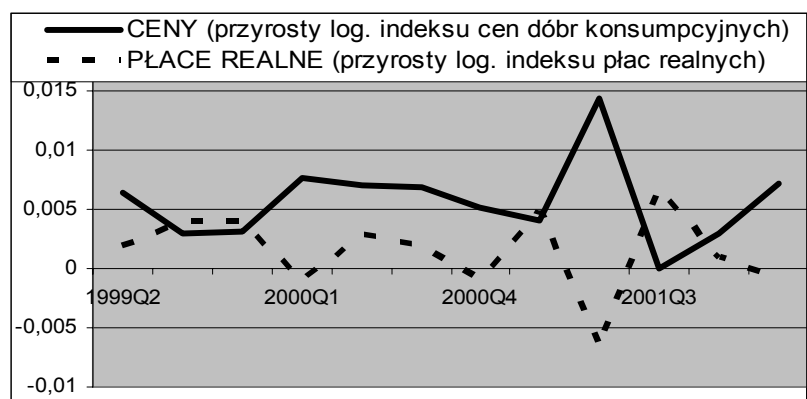
Zestawienie danych dotyczących PKB z okresu t_0 z danymi dotyczącymi cen z okresu t_1 (następny kwartał) wykazuje, że istnieje dodatnia korelacja między zmianą tempa wzrostu PKB a zmianą poziomu cen (rysunek 2.). Niski poziom współczynnika determinacji wynoszący: $R^2 = 0,5248$ nakazuje jednak zachowanie pewną ostrożność w interpretacji uzyskanych wyników.



Rysunek 2. Korelacja między przyrostami logarytmów naturalnych indeksu PKB i cen w strefie euro w okresie od I kwartału 1999 r. do I kwartału 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

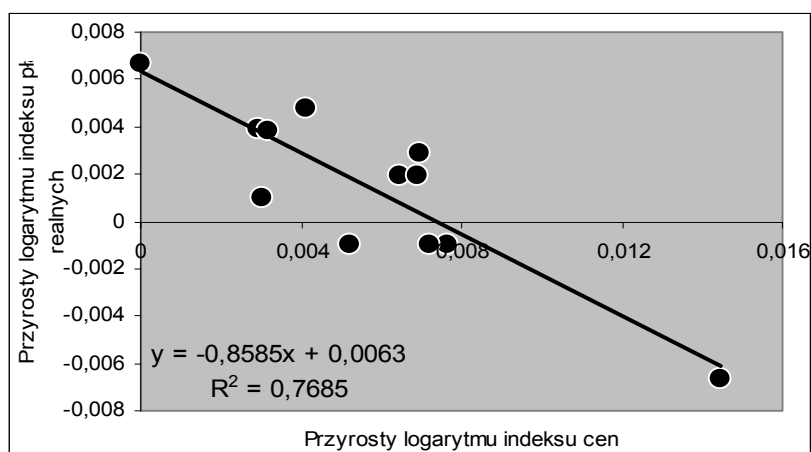
Zgodnie z opisanym przez Keynesa mechanizmem oddziaływania szoku popytowego płace realne i ceny powinny wykazywać ujemną zależność. Na rysunku 3. wyraźnie widać, że przyrosty płac realnych odchylają się w odwrotnym kierunku od przyrostów indeksu cen. Ujemna zależność szczególnie widoczna jest w I kwartale 2001 r.



Rysunek 3. Przyrosty logarytmu indeksu cen i płac realnych w strefie euro w okresie od I kw. 1999 r. do I kw. 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

Na rysunku 4. linia regresji cen i płac realnych jest ujemna a współczynnik determinacji wynosi: $R^2 = 0,7685$, co potwierdza powyższe wnioski: z powodu krótkookresowej sztywności nominalnych płac spadek poziomu cen powoduje wzrost poziomu płac realnych.



Rysunek 4. Korelacja między przyrostami logarytmów naturalnych indeksu cen i płac realnych w strefie euro w okresie od I kwartału 1999 r. do I kwartału 2002 r.

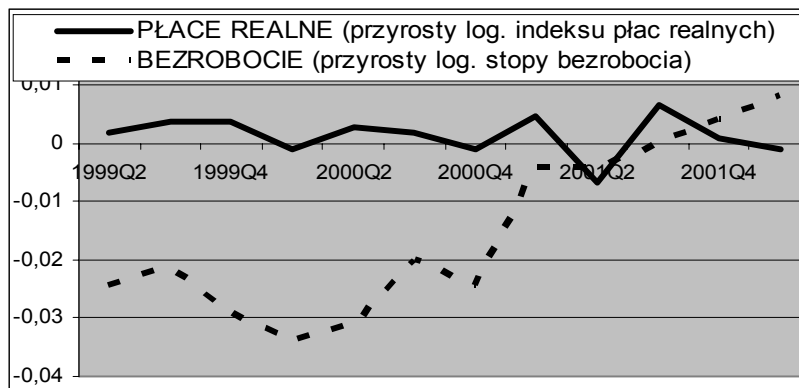
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

Niektóre badania wykazały, że w warunkach niskiej inflacji rośnie elastyczność płac nominalnych. Oznacza to, że przy niskiej inflacji płace realne nie są ujemnie skorelowane z cenami. Innymi słowy, spadkowi cen towarzyszy spadek płac nominalnych. Dane dotyczące strefy euro wskazują jednak, na co innego. W badanym okresie (od I kwartału 1999 r. do I kwartału 2002 r.) poziom rocznej inflacji w strefie euro nie przekroczył 2,4%³, a mimo to płace realne wykazywały ujemną zależność z poziomem cen, co świadczy o sztywności płac nominalnych. Mimo to, MFW i OECD w swych badaniach traktują sztywność nominalnych płac w strefie euro jako argument przemawiający za prowadzeniem polityki gospodarczej utrzymującej niską inflacją.

Zgodnie z zaprezentowanym mechanizmem, wzrost płac realnych powinien spowodować wzrost bezrobocia. Na zamieszczonym poniżej rysunku 5. pokazano wykresy

³ W badanym okresie poziom miesięcznej inflacji w skali roku przekraczał 2,4%, jednak poziom rocznej inflacji liczonej od grudnia do grudnia nie przekroczył 2,4%.

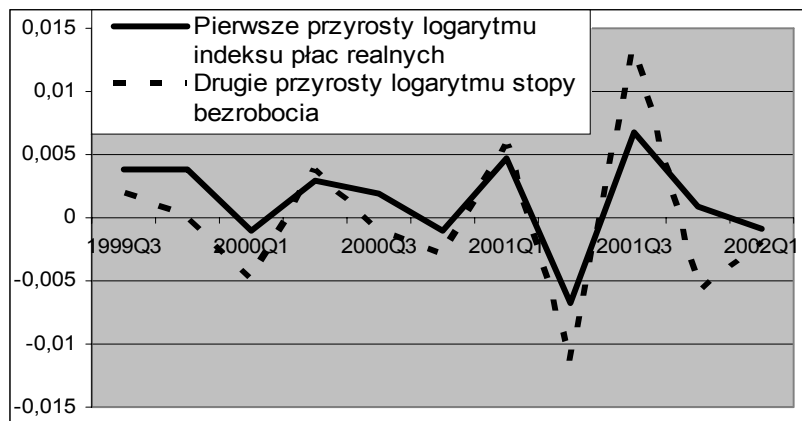
przyrostu logarytmu indeksu płac realnych i stopy bezrobocia. Obie zmienne wykazują podobne krótkookresowe wahania, jednakże zmienna dotycząca stopy bezrobocia nie jest stacjonarna. Średnia arytmetyczna przyrostu logarytmu stopy bezrobocia wykazuje tendencję wzrostową, należy więc obliczyć drugie przyrosty zmiennej w celu doprowadzenia jej do stacjonarności.



Rysunek 5. Przyrosty logarytmu indeksu płac realnych i stopy bezrobocia w strefie euro w okresie od I kw. 1999 r. do I kw. 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

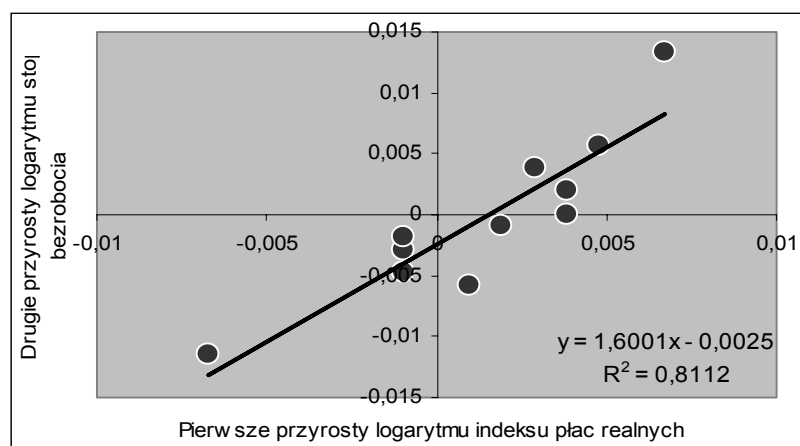
Dodatnia korelacja między płacami realnymi a poziomem bezrobocia jest wyraźna na rysunku 6. W badanym okresie zanotowano cztery ujemne odchylenia (spadki) płac realnych: w I i IV kwartale 2000 r. oraz II i IV kwartale 2001 r. oraz trzy dodatnie odchylenia: w II kwartale 2000 r. oraz I i III kwartale 2001 r.



Rysunek 6. Pierwsze przyrosty logarytmu indeksu płac realnych i drugie przyrosty logarytmu stopy bezrobocia w strefie euro w okresie od I kw. 1999 r. do I kw. 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

Wykres korelacyjny (rysunek 7.) oraz wysoka wartość współczynnika determinacji ($R^2 = 0,8112$) potwierdzają powyższą obserwację o istnieniu dodatniej współzależności między płacą realną a stopą bezrobocia w strefie euro.



Rysunek 7. Korelacja między pierwszymi przyrostami logarytmu indeksu płac realnych i drugimi przyrostami logarytmu stopy bezrobocia w strefie euro w okresie od I kw. 1999 do I kw. 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW.

Z powyższych rozważań wynika, że strefę euro można postrzegać jako jeden obszar gospodarczy, w którym krótkookresowe wahania stopy bezrobocia i produkcji są spowodowane dużą elastycznością cen i niską elastycznością nominalnych płac. Gdy spada tempo wzrostu cen w reakcji na obniżenie się poziomu produkcji nie towarzyszy temu spadek tempa wzrostu nominalnych płac. Powoduje to wzrost płac realnych i wzrost bezrobocia.

Opierając się na powyższej analizie nie można jednak wytłumaczyć przyczyny spadku bezrobocia w strefie euro po usztywnieniu kursów walutowych w 1999 r. Systematyczny spadek stóp bezrobocia w strefie euro może być efektem specyficznych zmian, które zwiększyły elastyczność rynku pracy zwłaszcza elastyczność i dynamikę dostosowywania się płac nominalnych.